

Kirken Underviser

Det aktuelle tidsskrift for kirkens pædagogik og undervisning

Lad kroppen få ordet!

4

2020

Indhold

5 Forord

Lad kroppen få ordet

Af Anita Obeling Kring, kirke- og kulturmedarbejder ved Solrød Kirker, Majbrit Daugaard, sognepræst i Hørning-Blegind-Adslev, og Hanne Høgild, teologisk medarbejder i Konfirmandcenteret og FUV

12 Kirke, krop og lederskab

Læs om, hvordan vi som undervisere skal være bevidste om vores egen krop i mødet med eleverne. Der fremhæves tre punkter, hvor krop og kropssprog spiller en rolle for underviserens evne til at »holde« rummet og få det bedste frem i eleverne.

6 Bevægelse i undervisningen

Undervisningsprojektet »Kan man forstå med kroppen?«, udviklet af nogle skoletjenester, tager kroppen alvorligt som en måde at forstå og tilegne sig verden på.

15 Konfirmand med krop

Få konkrete eksempler på, hvordan man bruger kroppen i konfirmationsforberedelsen.

10 Kristendommen lever bedst i kroppen

Forfatteren argumenterer for, at hvis evangeliet skal gøres anskueligt og nærværende for børn, så det kan høres ud fra deres egen erfaringshorisont, må det udtrykkes, så det kan mærkes på egen krop.

19 Sex & Samfund

Unge mennesker har altid forholdt sig til deres krop og spirende seksualitet, men vi lever i en tid, hvor køn og krop fylder meget i samfundsdebatten og medierne. Her er en analyse fra Sex & Samfund af tidens unges forhold til krop.

22 Læring med kroppen forrest

Anmelderen havde usædvanlig meget gang i den gule tekstmarker, fordi der var så mange gode formuleringer, hvor han tænkte: »Ja, det er lige sådan, det er«. Læs anmeldelsen, og bliv opmuntret til at bringe kroppen meget mere ind i undervisningen.

25 Ordet til dem uden ord

Anmelderen er flere gange vendt tilbage til bogen for at genlæse uddrag og argumenter, der har relevans for hendes arbejde.

Forord

Lad kroppen få ordet!

Af Anita Obeling Kring, kirke- og kulturmedarbejder ved Solrød Kirker, Majbrit Daugaard, sognepræst i Hørning-Blegind-Adslev, og Hanne Høgild, teologisk medarbejder i Konfirmandcenteret og FUV

Selv om vores lutherske folkekirke af mange årsager er meget ordrig, kan og skal ordet ikke stå alene. Ordet blev kød, og det skal vi ikke kun tale os til en forståelse af. Vi skal have kroppen med!

Da Jesus slår følge med disciplene på vejen til Emmaus, udlægger han skrifterne for dem, men

de fatter ikke en bjælde – de ser ingen sammenhæng, det flytter ingenting, de mærker ikke noget. Først da han bryder brødet, og de får lov til at smage på det, han har at give dem, opstår det øjeblik, hvor de ser, hvem han er, og deres tro får ny næring.

I dette nummer af Kirken Underviser lader vi kroppen få ordet. Vi har bedt en række mennesker, der på forskellig vis arbejder med krop, undervisning og kristendom om at dele deres viden og erfaring her. I håb om, at kirkens undervisning må få meget mere krop, så den kan erfares på andre og mere mangfoldige måder.

Bevægelse i undervisningen?

Af Mette Berndsen, Folkekirkens Skoletjeneste i Frederiksværk Provsti, og Anne-Sofie Aabenhus, Folkekirkens Skoletjeneste i Gladsaxe og Herlev

Eleverne står på gulvet. En med åbne arme, en krummet sammen, en med hænderne i håret og en fjerde ligger udstrakt på gulvet. De er gået ind i et billede – ind i en fortolkning. Nu mimer deres kroppe et udtryk, de enten genkender, eller som de uden forhåndskendskab lever sig ind i, fortolker og forholder sig til.

EN DOBBELT INDGANG

Det billede, eleverne er gået ind i, er William Blakes værk *The Body of Abel* Found by Adam and Eve (1826). Her udspiller sig et drama med sorg, vrede og fortvivlelse samtidig med, at der gemmer sig en bibelsk fortælling i værket.

Ved at mime menneskekroppene i værket får eleverne en dobbelt indgang til både sig selv og til fortællingen: De afprøver sorgens, vredens og fortvivlelsens udtryk, idet de lever sig ind i fortællingen, undersøger den og lærer den at kende. At arbejde æstetisk med krop og bevægelse på denne måde skaber et fordoblingsrum, hvor eleverne gennem indlevelse og fortolkning i værk og fortælling udtrykker sig på måder, der – når det går allerbedst – forandrer. For i den kropslige fortolkning af billedet møder de sig selv som en anden.

ET UDVIKLINGSARBEJDE OM BEVÆGELSE I UNDERVISNINGEN

Den beskrevne øvelse er en del af undervisningsprojektet »Kan man forstå med kroppen?« Forløbet er udviklet og afprøvet i nogle folkekirkelige skoletjenester som det første i en række af projekter, hvor bevægelse står centralt som metodisk greb. Bevægelsesformerne spænder

bredt fra fagter og håndtegn over cirkeldans, kreativ dans, bodystorm og tableau vivant til forum-teater, dramaøvelser og kampsport.

Bevægelsesprojekterne fra de folkekirkelige skoletjenester er beskrevet i et udviklingsarbejde lavet sammen med lektor på læreruddannelsen Metropoli Peter Green Sørensen og kan læses på www.bevægelseiundervisningen.dk

»Vi arbejder ud fra tanken om, at vi som mennesker ikke har en krop, men at vi er vores krop, og at det er den kropslige væren i verden, der også skaber rammerne for forståelse og afstedkommer mening og sammenhæng.«

AT TÆNKE MED KROP OG HOVED

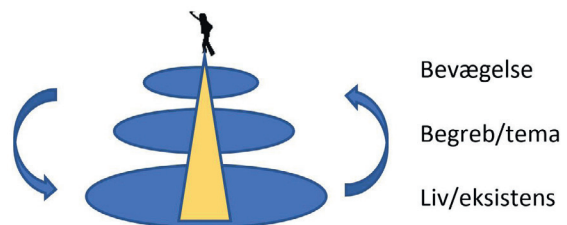
I udviklingsarbejdet er udgangspunktet kropsfænomenologisk. Det vil sige, at vi arbejder ud fra tanken om, at vi som mennesker ikke har en krop, men at vi er vores krop, og at det er den kropslige væren i verden, der også skaber rammerne for forståelse og afstedkommer mening og sammenhæng. Gennem kroppen erfarer vi verden, og livet er så at sige lejret i kroppen som geologiske lag af sansninger, følelser, handlinger og tanker, der udgør en væsentlig del af vores tolkning af verden. Nogle gange oplever vi alle, at vores viden ligger som vaner i kroppen – og ikke er noget, vi sådan helt kontrollerer med ord eller sproglig hukommelse – fx når vi kun kan huske vores koder med fingrene, eller når minder vælter ind over os i bestemte situationer og får os til at agere på måder, vi ikke umiddelbart kan forklare.

I en undervisningssituation fungerer bevægelse som et andet sprog, der aktiverer en tavs viden, som ellers ikke er tilgængelig, fordi den ligger lagret i kroppen. I rækken af bevægelsesforløb har vi gennemgående brugt bevægelsen som et indbygget prisme til forståelse af et fagligt stof og af livet.

»At forstå med kroppen«

© Folkekirkens Skoletjeneste

Figuren består af tre ringe: Bevægelse, Begreb/tema, Liv/eksistens. Den illustrerer, at den fortolkende bevægelse brugt i undervisningen er som en lyskegle, der kaster lys over eller skærer et snit ind i et givent undervisningstema. Gennem bevægelse udtrykker kroppen sig om et tema på baggrund af det liv, der er blevet levet og af de erfaringer, der er lagret i kroppen. Disse artikulerer sig i relation til tematikken. Pilene viser, at en kropslig fortolkning af et begreb som håb, livsmod eller sorg kaster lys på eksistensen, og at eksistensen og erfaringer af vilkår i livet også former bevægelsen. Pilene går begge veje.

TEORETISK FUNDAMENT

Foruden inspirationen fra kropsfænomenologien v. Maurice Merleau-Ponty har den pædagogiske filosofi med John Dewey været afgørende for den måde, vi i udviklingsarbejdet forstår kropslig læring og erfaring på. Ifølge Deweys pragmatisme opnår mennesker viden og erkendelse, når de oplever verden, rører ved ting og indgår i relationer. Hos ham er det »learning by doing«, og kroppen står centralt som den, vi erfarer verden med og dermed også lærer igennem. Kroppen og bevægelsen er således vores mulighed for at (be)gribe vores omgivelser.

Da det religionsfaglige felt som bekendt ikke alene kan begribes i konkreter, men i høj grad også beskæftiger sig med abstraktioner, har vi inddraget en tredje teoretiker, som beskæftiger sig med menneskets forestillingsevne, dets fornemmelser, anelser og refleksioner. Det er idéhistoriker og dr.theol. Dorthe Jørgensen, der har inspireret til det æstetiske erfaringsbegreb, vi griber til. Når den æstetiske erfaring kommer på spil i et pædagogisk felt, er opgaven at skabe

et rum, hvor man med en opmærksomhed på sansningen, skaber erfaringer og refleksion. Det kræver et rum for fordybelse, og en fælles sprogliggørelse af det, man oplever, som kan være med til at gøre erfaringen til erkendelse. Konkret kan det gøres ved at lade eleverne beskrive – mundtligt eller skriftligt – de intenderede kropslige udtryk, de viser for hinanden: Hvad vil kroppen udtrykke? Hvad hvis man går dybere ned i knæ eller knejser med nakken, hvilket udtryk fremkommer da? Det kan gøres ved sammen med eleverne at afprøve kroppens bevægemuligheder og derved dvæle ved betydningen af et vink med lillefingeren, et spring i luften eller en stillestående figur, der udtrykker et menneskeligt grundvilkår som eksempelvis sorg, håb, kærlighed eller ensomhed.

KAN MAN SÅ FORSTÅ MED KROPPEN?

Vi har med udviklingsprojektet hverken kunnet eller villet vise, at eleverne ved inddragelse af bevægelse lærer mere, bedre eller hurtigere. Men ud fra en række kvalitative interviews og deltagerobservationer er der grund til at mene, at eleverne oplever at bevægelse i undervisningen:

- åbner for indlevelse i et fagligt stof
- skaber andre typer af viden, forståelse og erkendelse, fordi kroppen formulerer tanken, før den formuleres i ord
- bringer mange stemmer ind i rummet, fordi kroppene »taler«, når de er på gulvet sammen
- skaber et større frirum til elevernes medbestemmelse over undervisningen
- skaber opmærksomhed på hinanden, der optimalt set bidrager til elevernes dannelse ind i fællesskabet
- afkræver mod og giver mod, fordi hver enkelt må stå tydeligt frem med sin krop i rummet

»Der skal samklang mellem krop og hoved, når det »hele menneske« skal vokse og forme sig, og det er oplagt, at vi som undervisere er med til at træne kroppens sprog gennem opmærksomhed på sansningen, erfaringen og refleksionen i kroppen.«

KROP JER IND I UNDERVISNINGEN

Med benene placeret på et fundament af kropsfænomenologi og æstetisk filosofi er det bemærkelsesværdigt, hvor lidt opmærksomhed kroppens sprog får i både kirken og i skolen! For hvis man mener, at kroppen går forrest i enhver situation og relation, og at den altid tænker med gennem sansning, følelse, fornemmelser og anelsesfuld erfaring, er det meningsfuldt at lade både elever og os voksne træne vores opmærksomhed på egne og andres kropslige udtryk.

Der skal samklang mellem krop og hoved, når det »hele menneske« skal vokse og forme sig, og det er oplagt, at vi som undervisere er med til at træne kroppens sprog gennem opmærksomhed på sansningen, erfaringen og refleksionen i kroppen.

Inspiration til bevægelse i undervisningen:

FORMÅL: Gør dig klart, hvad dit formål er:

Hvorfor vil du bruge bevægelse? Hvad er det for et indholdsmæssigt spørgsmål, du vil indkredse med bevægelsen?

RUM: Skab et rum for bevægelsen. Lys, musik, temperatur er med til at sætte rummet.

OPVARMNING: Tænk din egen »opvarmnings-koreografi« igennem. Den behøver ikke at være avanceret, men den er en måde at hilse på hinanden på og skabe en tryk ramme. Man kan fx. varme op ved at stå spredt ud over gulvet – enten i en rundkreds eller med ansigterne samme vej. Slå let på kroppen fra isse til fod og tilbage igen som en måde at vække kroppen på. Hop, ryst, skær ansigter, stræk kroppen igenem.

EGEN DELTAGELSE: Deltag selv på gulvet.

At bruge kunstbilleder som bevægelsesgenerator kan skabe ekspressive og vedkommende øvelser.

Kunstbillederne er i sig selv en beskrivelse, fortolkning eller en indlevelse i en menneskelig situation eller en fortælling. Denne fortolkning kan mimes direkte eller bringes et nyt sted hen, hvor fortolkeren fabulerer videre ved hjælp af sin sansning og indlevelse.

Et forslag til en øvelse: Sæt billedet i bevægelse ved at vise, hvordan det så ud »før«, »under« og »efter«, at billedet blev malet.

Forslag til videre læsning

Engel, L. mf. (red.) (2006): Bevægelsens poetik. Om den æstetiske dimension i bevægelse. Museums Tusculanums Forlag.

Jørgensen, Dorte (2018): »Hvad er æstetik?« Æstetik og Pædagogik. Akademisk Forlag.

Jørgensen, Dorte (2012): »Den æstetiske tilgang.« Religionslærerens Håndbog II. Eksistensen

Sørensen, Peter Green (2018): »Bevægelse i skolens undervisning og dens betydning for læring – med afsæt i religionsfaget«: <https://www.bevægelseiundervisningen.dk>

Kristendom lever bedst i kroppen

Af Maria Baastrup, præst på Rigshospitalet, forfatter til »Min Minikatekismus«

Der har igennem tiden været alt for meget abstrakt tænkning i vores formidling af kirke og kristendom. Vi er nødt til at møde børnene der, hvor de selv er – og tage afsæt i deres krop, sanser og erfaringer, hvis vi skal have held med at sige noget ind i deres liv og verden.

Kød og knogler

I en næsten komisk scene fra slutningen af lukasevangeliet står Jesus pludselig midt blandt disciplene - og da de bliver bange for, at han er en ånd - siger han: Se, jeg har kød og knogler mærk mine hænder og fødder. Og da de stadig ikke kan tro det - så spørger han: Kan man få noget at spise hér? - og så giver de ham et styk-

ke stegt fisk, som han spiser, mens de ser på det - og så er dét ligesom sat på plads.

Det er slående, hvor konkret gudserfaringen beskrives i Bibelen. Gud erfares ikke i en særlig åndelig tilstand, men derimod i forbindelse med helt jordnære ting: måltider, brød og vin; helbedelser, sygdom og sundhed; altså helt konkrete, kropslige og stærkt erfaringsnære ting.

I Bibelen er der en meget tæt sammenhæng mellem krop og ånd. I bibelsk sammenhæng er krop ikke noget, man HAR, men noget man ER. Mennesket er en helhed, som bliver et levende væsen ved at Gud blæser sin ånde i det.

»I Bibelen er der en meget tæt sammenhæng mellem krop og ånd. I bibelsk sammenhæng er krop ikke noget, man HAR, men noget man ER.«

På egen krop

Vores krop hænger uløseligt sammen med vores oplevelse af at være i verden og sammen med andre mennesker. Det kommer jo også til udtryk i vores sprog – i vores sprog findes en lang række udtryk, der fortæller om, hvordan kroppen reagerer på menneskets mentale tilstand og udtrykker vores inderste følelser. Man kan hænge med hovedet, få en klump i halsen, have sommerfugle i maven, have gele i knæene osv.

Vores helt grundlæggende eksistentielle livserfaringer er tæt sammenknyttet med krop og sanser. Netop herigennem opleves verden og det at være skabt og leve sammen med andre. Og særligt børn sætter det meste i forbindelse med sig selv og med den måde, de oplever verden på gennem deres krop.

Formidling af kirke og kristendom med kroppen som metodisk omdrejningspunkt handler bl.a. om at få adgang til de erfaringer, som børnene selv har allerede. Og erfaringerne sidder jo om noget i kroppen. De går i kødet på os.

Så hvis budskabet skal gøres anskueligt og nærværende for børnene, så det kan høres ud fra deres egen erfaringshorisont, så må det udtrykkes i former, der kan ses, høres, smages, lugtes, føles og i det hele taget mærkes på egen krop.

»Formidling af kirke og kristendom med kroppen som metodisk omdrejningspunkt handler bl.a. om at få adgang til de erfaringer, som børnene selv har allerede. Og erfaringerne sidder jo om noget i kroppen. De går i kødet på os.«

Kristendom er et håndværk

I folkekirken er man igennem de senere år blevet langt mere opmærksom på religiøs praksis, og man inddrager i stadig stigende grad krop og sanser ved fx babysalmesang, bibliodrama, ikonmaling, pilgrimsvandring, lystænder, salmedans, kristuskrans og mangfoldige former for diakoni og liturgi.

Kristendommen har i den grad fået krop – igen. For Luther og Grundtvig, og med dem

mange andre fra vores tradition, er der jo sådan set ikke meget nyt i, hvad der i dag siges om kristendommens kropslige karakter. Luther sammenlignede faktisk i sin fortale til Den Store Katekismus det at kunne sin kristne børnelærdom med en håndværker, der kender sit fags mening og praksis!

Så har der været en periode, hvor kristendommen har været behandlet som om, den primært var en filosofi, man kan tilslutte sig – i stedet for en praksis, som man kan gå ind i. Og det er temmelig problematisk.

Måske er et af de vigtigste elementer i sekulariseringsprocessen i virkeligheden EXarnation, for når kristendommen mister kropslighed, bliver den luftig og forstandsmæssig og holder op med at være en levende, erfaringsnær virkelighed. Man bliver jo ikke håndværker – og altså heller ikke kristen, hvis man ikke gør noget ved det!

Kirke, krop og lederskab

Af Mathias Sune Berg, ph.d. og lektor ved læreruddannelsen, Københavns Professionshøjskole, Anette Bundgaard, ekstern underviser på Københavns Professionshøjskole, og Helle Winther, lektor ved Institut for Idræt og Ernæring på Københavns Universitet.

Kirken er et trygt og velkendt rum for både præst og menighed, men hvad sker der med præstens kommunikation og lederskab i mødet med unge i konfirmationsforberedelsen?

Denne artikel handler om kroppens betydning for kommunikation og lederskab. Der gives bud på, hvordan og hvorfor det kan være betydningsfuldt, at præsten møder de unge med udgangspunkt i et sanseligt, nærværende og kropsligt forankret lederskab.

I nde bag de store, tunge døre træder præsten frem søndag efter søndag. Præstekjolen er tidløs, og præstens ord kan give en fornemmelse af uendelighed, når de læses fra den gamle bog. Herfra strømmer livets faser. Det er de store linjer, det er liv og død, og det er alt det mellem himmel og jord, præsten symboliserer.

Det er måske også årsagen til, at præsteembedet er omgivet af respekt. Når præsten træder frem og op, understøtter kirkens rum præstens autoritet, og man kan sige, at præsten her til en vis grad får sit lederskab foræret. Men præstens arbejde er meget mere end bryllupper, dåb og begravelser i det store højstemte rum. Præsten er også sjælesørger og samtalepartner rundt om på landets hospitaler samt underviser ved konfirmationsforberedelse for de mange unge, der hvert år vælger at bekræfte den kristne dåb.

Når rummet og rammerne skifter, og præstekjolen bliver hængende i skabet til fordel for jordnært, civilt tøj, skifter udgangspunktet for

præstens lederskab også og er i langt højere grad til forhandling.

Uden for kirkens rum er energien og atmosfæren en anden og bl.a. forbundet med den altid kommunikerende og multisanselige krop, der ofte siger mere end ord kan beskrive (Andersen Kjær, 2012; Winther, 2012). Det er igennem kroppen, vi er i kontakt med andre, og de kommende konfirmander sanser præstens kropslige udstråling og stemmens klang. Er der en tydelig og klar fornemmelse af ro, nærvær og rummelighed? Spores der en varme i stemmen? Eller er udstrålingen vigende og vaklende?

Særligt børn og unge er sensitive overfor det, der udtrykkes med kroppen og handler på det, de sanser (Berg, 2018; Winther, 2012). Præstens evne til at indtage, skabe og holde rummet bliver derfor yderst vigtig og er uundgåeligt forbundet med et kropsligt forankret lederskab, et lederskab der altid både er personligt og professionelt, netop fordi det også er forankret i den levede krop. Med udgangspunkt i Winthers begreb om »den professionspersonlige ledelseskompetence« (Winther, 2012) vil vi her skitsere tre dimensioner, der altid er nærværende i præstens professionelle virke.

De tre integrerede dimensioner i den professionspersonlige ledelseskompetence er:

Egenkontakt handler om at kunne mærke sig selv og være i kontakt med sin egen krop og personlige følelser. Det handler også om nærvær, hjertekontakt og afgræsning.

De unge på konfirmandholdene kan formentlig være meget forskellige. Nogle hold er man på bølgelængde med, og der er en lethed over undervisningen. På andre hold kan der måske mærkes en usikkerhed, distancering og tavs tilbageholdenhed? Uanset hvad er det vigtigt, at præsten kan bevare fatningen og rette opmærksomhed på egenkontakten, som i sin essens handler om et roligt åndedræt og fornemmelsen af at komme ned i kroppen.

En følelse af stabilitet og fodfæste. Når præsten hverken viger eller vakler, men rummer og lytter med nysgerrighed, nærvær og hjertelighed, kan konfirmanderne fornemme, at følelser, store spørgsmål og forskelligheder er velkomne. Præsten danner så at sige en kropslig klangbund for de unge, som de trygt kan læne sig ind i.

Kommunikationslæsning og kontaktevne handler om at kunne se, lytte, sanse og mærke. Det handler især om at kunne læse både den verbale og den kropslige kommunikation og herigennem være i stand til at skabe et trygt og tillidsfuldt rum.

Her er den kropslige kommunikation særlig vigtig. Hvad er det, de unge siger uden ord? – Kan præsten læse, fornemme og fange det? Når de unge kan mærke, at de bliver set, forstået og støttet, og præsten kan respondere resonant på det, der opstår, kan det føles som mulighedernes rum med højt til loftet.

Lederskab over en gruppe eller en situation handler om professionelt overblik og udstråling og om et klart og tydeligt, kropsligt forankret lederskab over en gruppe eller en situation. Det er forbundet med den måde, man er kropsligt til stede i rummet på. At kunne bære et kropsligt forstørret fokus og fylde rummet med en sund autoritet, er forbundet med nærvær og en kropssproglig opmærksomhed. Det handler også om måden, præsten sætter, indtager og holder rummet på. Og netop her er der stor forskel på kirkens rum og alle andre rum, præsten arbejder i fx i forbindelse med konfirmationsforberedelsen. I mødet med de unge skal præsten i langt højere grad selv sætte og guide rummet. Derfor gør det en stor forskel, når kirkerummets traditionsbundne ritualer skiftes ud med konfirmandstuen eller lokaler i skolen.

Den professionspersonlige ledelseskompetence er dog altid tilstede i hele præstens virke og nærværende i alle de rum, som vedkommende færdes i.

Derfor kan øget opmærksomhed på kroppens sprog måske også både vække eftertanke og være en hverdagsnær praktisk guide.

Den professionspersonlige ledelseskompetence:

- Egenkontakt: Kontakt til egen krop og personlige følelser, evnen til at være fokuseret og nærværende, evnen til at have hjertet med og samtidig bevare et professionelt fokus og en privat afgrænsning.
- Kommunikationslæsning og kontaktevne: Evnen til at se, lytte, sanse og mærke. Evnen til at læse både den verbale og kropslige kommunikation. Evnen til at skabe tillidvækkende kontakt med andre. Evnen til at rumme og mestre konflikter.
- Lederskab over gruppe eller situation: Professionelt overblik, udstråling, centrering, klart lederskab over gruppe eller situation. Evnen til at indtage eller holde et rum med en sund og kropsligt forankret autoritet (Winther, 2012 s.80).

Referencer:

Andersen Kjær, T. (2012). Mennesker taler først med kroppen. Sansefilosofiske perspektiver på forholdet mellem person og profession i H. Winther (2012). Kroppens sprog i professionel praksis- om kontakt, nærvær, lederskab og personlig kommunikation. Værløse. Billesø og Baltzer. Side 40-55.

Berg, M.S. (2018). Kroppens betydning for lærerens lederskab. Ph.d.-afhandling. København: Institut for Idræt og Ernæring, Københavns Universitet og Københavns Professionshøjskole, <https://www.ucviden.dk/da/publications/kroppens-betydning-for-lærerens-lederskab>

Winther, H. (2012). Kroppens sprog i professionel praksis- om kontakt, nærvær, lederskab og personlig kommunikation. Værløse. Billesø og Baltzer:

Konfirmand med krop

Af Eva Jerg, sognepræst i Christianskirken Fredericia

»Hvad kan I huske fra jeres konfirmationsundervisning?« Sådan spurgte jeg for nylig mit eget øgleynge. Den ene trak vejret dybt og sagde så: »Mor, helt ærligt, jeg kan ikke huske ret meget af det, du sagde. Men jeg kan huske det, vi gjorde«. I det følgende beskrives noget af det, jeg har gjort sammen med mine konfirmander.

I Christianskirken i Fredericia er konfirmanderne vant til bogstavligt talt at blive ét med de bibelske fortællinger. Det sker, når morgenlyset falder gennem glasmosaikkerne af Bjørn Nørgaard, der illustrerer 24 bibelske fortællinger, og det reflekterede lys vandrer fra én konfirmand til den næste, der således først bliver ét med en Jonas, en Abraham, en forslået undervejs og mange flere.

Hver konfirmandtime begynder med andagt, hvor konfirmanderne altså ikke bare ser på eller hører bibelhistorier, men de får dem bogstavligt talt lige i hovedet. Dagens mosaik danner afsæt for resten af undervisningssessionen. Som eksempelvis babelstårnet og pinseunderet.

Babel for begyndere

Konfirmanderne inddeles i grupper og får at vide: Det handler om at bygge det højeste tårn. Tårnet skal kunne stå af sig selv. De må bruge alt, hvad der er i posen. Men de må ikke tale sammen imens. Der bliver ikke sat tid på.

Det skal du skal bruge:

Hver gruppe får udleveret helt identiske poser, indeholdende eksempelvis:

- Et par aviser
- Klemmer
- Rigelig tape
- Nogle plastikkopper
- Garn
- Et par ispinde eller lignende.

Nu udspiller der sig et – for underviseren forudsigeligt – mikrokosmos af verden:

I nogle grupper tager én straks styringen. Eller der opstår uenighed om, hvem der er hovedarkitekten. I nogle (drengegrupper) er der små-slåskampe. Nogle melder sig ud.

De fleste får, mere eller mindre helhjertet, bygget et overskueligt lille tårn af de forhåndenværende materialer.

Pludselig får én gruppe en idé: Begynder at tape tårnet fast til væggene, eller de bruger sig selv som en del af tårnet, og inspirationen flyttes fra gruppe til gruppe. Dem, der havde givet op, får nyt mod. Nogle bliver dumdristige. Ikke sjældent ender det med at være et tårn, hvor

processen var gået i stå, der står tilbage som det eneste ikke-væltede babelstårn.

Nogle hold er insisterende i forhold til, at der millimeterdemokratisk måles, hvilket tårn der blev højest. Andre kan sagtens gennemskue, at det er processen, der er selve tårnet.

I eftersnakken taler vi om kommunikation uden ord. Vi taler om, hvordan man kan blive inspireret uden ord. Vi taler om, hvordan der hver dag bygges babelstårne i verden, der hvor kommunikation mellem mennesker går i stå og ender i det rene bla-bla-bla. Vi taler også om, hvordan der kan gå pinse i et byggeri, en klasse, et samvær, når der er fælles ånd og engagement.

Om at hele med guld.
Eller om tilgivelsens nødvendighed.

- Tallerkener fra genbrug. En pr. konfirmand, gerne forskellige
- Sprittusser
- God lim
- Evt. guldglimmer
- Et håndklæde
- En hammer
- Noget til at påføre lim med

Nu er det konfirmandernes tur. De putter deres tallerken i et håndklæde, slår et slag. Og så skal de forsøge at klinge skårene sammen igen. De senere år har jeg købt guldglimmer og

God fornøjelse. Det er ikke kun en gevinst for konfirmanderne at have kroppen med. Også underviseren får i forberedelsen stoffet ind under huden på en anden måde.

De hurtige – men effektfulde

»Hjertestarter«

Køb håndvarmer i hjerteform. Uddel hjertet, når der bedes.

Italesæt, at det at bede for andre er at have et varmt hjerte for dem.

Iagttag, hvad der sker, når konfirmanderne begynder at improvisere: De lægger det på hovedet: At bede for nogen er også at have varme tanker for dem. De lægger hjertet på fødderne: At bede for nogen er også at gå ekstra skridt for andre osv.

»Trossnor«

Konfirmanderne får tørklæder for øjnene og placeres ved en lang snor, som de skal holde fast i og følge til den anden ende. På snoren er der placeret forskellige forhindringer: Knuder, ufarlige genstande, måske drejer snoren, og måske er der nogen, der hæver/sænker eller ryster med snoren. Alle skal igennem turen.

Nogle gange italesætter jeg det på forhånd: At det at leve et liv i tro er at leve i tillid. Selvom vi ikke ved, hvad der venter. Andre gange får de bare at vide, at de skal følge snoren – og først efterfølgende taler vi om, hvad det har med konfirmandundervisning at gøre. Så enkelt det end er, undres jeg hvert år over effekten.

»Man sover kun, hvor man er tryk«.

Når vi får konfirmanderne hen på eftermiddagen, er de ofte trætte.

Lad konfirmander lægge sig på bænke.

God afstand.

Giv dem tæpper fra babysalmesang.

De skal ingenting.

Fortæl eller læs en virkelig lang genfortælling af en bibelhistorie.

»Det er ikke hammer-hammer fedt«

Historien er kendt. Konfirmanderne husker den bedre, når de selv har prøvet hhv. at slå søm i og trække dem ud igen.

Der var engang en dreng, der havde et hidsigt temperament. Hans far gav ham en pose søm og fortalte ham, at hver gang han mistede besindelsen, skulle han banke et søm i bagsiden på

et hegn. Den første dag havde drengen banket 37 søm i hegnet. I løbet af de næste par uger, da han lærte at styre sin vrede, faldt antallet af søm.

En dag kunne han konstatere, at han ikke havde slået et eneste søm i. Han fortalte sin far det, og hans far foreslog, at drengen nu skulle trække et søm ud for hver dag, han kunne beherske sit temperament.

En dag kunne sønnen fortælle, at nu var alle søm trukket ud af hegnet igen. Faderen tog drengen ved hånden og førte ham hen til hegnet. Han sagde: Sømmene er væk. Men se på hullerne i hegnet. Vi kan efterlade ar på mange måder.

Ekstrastof:

Corona-konfirmation med krop – for både konfirmand og gæster

Konfirmanderne – og alle de gæster, de ønskede at have med – blev indkaldt med seks minutters mellemrum. Ved en af kirkens indgange blev de budt velkommen til fest med forfester, hvorefter alle gæster skrev deres navn på kirkens mure med kridt. De seks næste minutter foregik i næste rum, hvor gæsterne ud af 50 flyttekasser med værdier på så som »mening«, »lykke«, »fællesskab«, »anerkendelse«, »tro« skulle stable fem værdikasser, som de håbede, deres konfirmand vil bygge liv på. Til næste forfest var der en seks minutter lang film om, hvad konfirmanderne har foretaget sig i årets løb plus bønner, de har skrevet. Så fulgte selve konfirmationen – seks minutter med tale, tilspørgsel, håndspåbyggelse, også af mellem 1 og 4 gæster, konfirmanden havde udvalgt, og en velsignelse til alle. Uden for kirken var et efterfest-telt, hvor konfirmanden og gæsterne kunne tage selfies med Jesus, sende heliumballon med bønner, vælge et nummer i den levende salmejukeboks med kormedlemmer med mere.

Sex & Samfund: Alt for mange børn og unge føler sig forkerte i deres krop

Interview med national chef for Sex & Samfund, Lene Stavngaard

Af Thea Gregersen, presseansvarlig hos Sex & Samfund

Hvordan påvirkes børn og unge af det feed, de scroller igennem på sociale medier? Hvorfor er der en tendens til, at flere forældre vil have retoucheret deres børns skolefotos? Og hvad er på spil, når nogle elever pludselig afstår fra at bade med de andre efter idræt? Det kommer Lene Stavngaard, national chef i Sex & Samfund, med nogle bud på.

»Børn og unge lever i en tid, hvor kroppen i den grad er i fokus. Den medievirkelighed, som børn og unge lever i og med, kan desværre skabe nogle helt urealistiske kropsidealer, som er umulige at leve op til. Hvis vi aldrig ser andet end kroppe, der er særligt udvalgte eller redigerede, kan det være svært at gennemskue, hvad der er helt almindeligt og godt nok – og det påvirker børns livskvalitet og trivsel.« Sådan lyder det fra Sex & Samfunds nationale chef, Lene Stavngaard.

Den Perfekt Uperfekte Krop

Sex & Samfunds landsdækkende seksualundervisningskampagne »Uge Sex«, der når ud til

knap en halv mio. skoleelever, har i år netop haft fokus på Den Perfekt Uperfekte Krop:

»Vi valgte det tema, fordi vi ved, at rigtig mange børn og unge føler, at deres krop ser forkert ud, eller at de skal leve op til de perfekte kroppe, de ser i mediebilledet. Jo mere vi taler om kropsidealer og mangfoldighed i kropstyper, jo bedre rustes vi børn og unge til at forstå, at deres egen og andres kroppe er gode nok, præcis som de er«, siger Lene Stavngaard.

Ifølge tal fra Skolebørnsundersøgelsen 2018 føler hver anden 15-årige pige og hver fjerde 15-årige dreng sig for tyk.

Derfor har Sex & Samfund også i anledningen af »Uge Sex« udgivet en bodybook – en billedbog med en masse forskellige kroppe: nøgne, påklædte, gravide, tykke, tynde samt kroppe med handicap. Formålet med bogen er at vise kroppen i al dens mangfoldighed.

En undersøgelse, Sex & Samfund har foretaget blandt danske forældre, viser da også, at halvdelen af forældrene i nogen, høj eller meget høj grad frygter, at deres barn er utilfreds med sin krop. 70% af forældrene tror i nogen, høj eller meget høj grad, at deres eget forhold til kroppen påvirker deres barns kropsopfattelse.

»Tallene viser, at vi som forældre er bekymrede for det øgede kropsfokus i samfundet, og vi synes, det er vigtigt at snakke med vores børn om de kropsidealer, de møder på YouTube, Instagram og i reklamer. Men kropsidealerne er vi forældre selv påvirkede af. Mange voksne er desværre også utilfredse med deres kroppe, på evig slankekur eller taler måske ikke pænt om deres egne kroppe, og det er klart, at hvis man udtrykker sig meget kritisk om kroppen derhjemme, kan det påvirke børns kropsopfattelse negativt«, siger Lene Stavngaard.

»Et vigtigt sted at starte snakken om kropstyper, kropsidealer og kroppens udvikling er i seksualundervisningen fra de helt små klasser, men forældrene har også ansvaret for at starte snakken om kroppen med deres børn og unge«, pointerer Lene Stavngaard.

Drenge er seje, og piger er billige

Men det er ikke kun i forhold til kroppen, at mange børn og unge føler sig forkerte. Meget tyder stadig på, at børn og unges køn spiller ind på opfattelsen af deres seksualitet.

VIVE-undersøgelsen »Unge opfattelser af køn, krop og seksualitet« <https://www.vive.dk/da/udgivelser/unges-opfattelser-af-konen-krop-og-seksualitet-7006/> fra 2018 viste, at børn og unge stadig ser meget forskelligt på drenge og pigers seksualitet. Selvom danske drenge og piger stort set har lige så mange seksuelle erfaringer, er der stor forskel på, hvordan det opfattes. Piger udskammes ved »slutshaming« og kaldes billige, mens drenge hyldes, hvis de har haft mange sexpartnere.

»Mange børn og unge kæmper med at leve op til nogle bestemte kønsideal og forventninger til køn, der kan virke fordømmende. Det begrænser dem og forhindrer dem i at være præcis den person, de gerne vil være«, siger Lene Stavngaard og fortsætter:

»Forventninger til køn har også en stor betydning, når de unge deler billeder af sig selv. Vi ser ofte unge kvinder blive bebrejdet for, at andre unge gør noget ulovligt – altså når andre unge foretager ulovlig billeddeling. Når vi er vidner til Umbrella-sagen om ulovlig billeddeling, hvor mere end 1000 børn og unge blev sigtet, og når vi ser, at unge mennesker i nattelivet og til fester får deres intime grænser overskredet, så er der en sammenhæng med samfundets forventninger til køn«, siger Lene Stavngaard.

Hun forklarer, at unge i dag savner viden om kommunikation, samt hvor egne og andres intime grænser går, og de får ikke den fornødne viden om lovgivningen ift. billeder og videoer med seksuelt indhold. Det er emner, der fylder alt for meget ift. mistrivsel, socialt pres og mobning både i grundskolen og senere på ungdomsuddannelserne.

»Det værste er, at de unge ofte står helt alene med disse problematikker. De bliver indsluset i et socialt hierarki uden, at deres rettigheder til viden og oplysning om køn, krop og seksualitet bliver respekteret eller opfyldt.«

Links:

Se mere om bodybook – Sex & Samfund bog om kroppen:

<https://giv-en-gave.sexogsamfund.dk/collections/body-books/products/body-book-hardcover>

Se mere om Sex & Samfunds underviserforløb for børn i udskoling her: <https://www.underviserportal.dk/grundskole/>

Anmeldelse

Læring med kroppen forrest

Kjeld Fredens

Hans Reitzels Forlag 2018

Af Preben Medom Hansen, lærer og medarbejder ved Folkekirkens Skoletjeneste i Silkeborg, KK44

Kjeld Fredens er nok mest kendt som hjerneforsker og for at have introduceret Howard Gardners teori om de mange intelligenser i dansk sammenhæng. Men Fredens har også været forskningschef ved genoptræningscentret Vejlefjord, seminarirektor på læreruddannelsen i Skive og vismand i Kompetencerådet. Aktuelt er han tilknyttet Institut for Læring og Filosofi ved Aalborg universitet som adj. professor - så forfatteren til »Læring med kroppen forrest« er ikke let at sætte i bås, og det bærer bogen præg af. Det er ikke en fagbog om hjernen og kroppen, men en vidtspændende

bog om læring – og særligt om hvordan børn mellem to og ti år lærer og udvikler sig.

Fredens konstaterer, at hjerneforskningen er »hot« for tiden, men han mener også, den ofte bliver misbrugt og overfortolket.

På det grundlag skrives der mange overfladiske og til tider vildledende bøger om hjernerigtig pædagogik og hjerneledelse, og hjernens fleksibilitet og vores evne til at multitasking (s.89).

Han mener faktisk, at hjerneforskningen generelt ikke kan sige så meget om læring (s.90). Her har vi i stedet brug for kognitionsforskning, dvs. en bred forskning i, hvordan vi mennesker er i verden, og hvordan vi lærer og udvikler

os. Og denne forskning må nødvendigvis være tværfaglig.

Kognitionsforskning er et tværvideenskabeligt projekt, der rummer naturvidenskab, humanvidenskab og socialvidenskab.

Dén pointe gennemsyrrer hele bogen, hvor forfatteren finder støtte og pointer hos forskellige tænkere som:

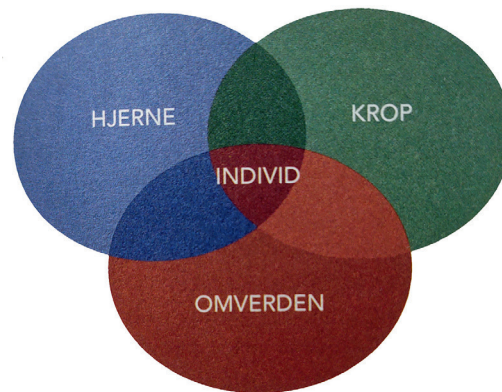
- Søren Kierkegaard og Hans George Gadamer fra filosofiens verden
- John Dewey og Thomas Ziehe fra pædagogikens verden
- Einstein og en bred buket af hjerneforskere fra naturvidenskabens verden
- H.C. Andersen og Paul Auster fra kunstens verden

Plus en masse psykologer.

Heldigvis bliver referencerne ikke brugt som namedropping, og de gør heller ikke bogen tung eller kedelig, for de mange citater og pointer indflettes ubesværet i de korte kapitler, hvor Fredens sætter fokus på så forskellige temaer som:

- Kulturen først
- Stilhed
- Søvn
- At undre sig
- Tegning
- Anvendt matematik

Bogen er simpelthen velskrevet, og Fredens skifter ubesværet mellem forskningsformidling, personlige erfaringer og anekdoter, samfundskritik og konkrete forslag til nye praksisser i daginstitutioner og skoler. Nogle vil nok mene, at bogen vil for meget, kommer for langt omkring, er for postulerende, for banal og går for lidt i dybden. Jeg er dog ret begejstret for bogen, fordi Keld Fredens virkelig kommer ud over stepperne og hele vejen rundt, og han gør det med et engagement, som ikke efterlader tvivl om, at han er »a man with a mission«. Og missionen er at få udbredt og implementeret forståelse af, at læring er en helhed af hjerne, krop og omverden.

*Det er individet der lærer – ikke hjernen.
For læring er en helhed af hjerne, krop og omverden
Det er bogens grundtese.*

Det er en holistisk forståelse og et opgør med forståelsen af, at »vi er vores hjerner«, og at hjernen kan sammenlignes med en computer, der forarbejder sanseindtryk og styrer vores krop. Fredens skriver i bogens indledning, at:

Det holistiske syn fremhæver en uadskillelig sammenhæng mellem hjerne, krop og omverden. Derfor er børn både noget i kraft af, hvem de er, hvor de er og hvad de kan.

Bogen er opbygget som en undersøgelse af de tre elementer i ovenstående figur, dvs. der er et hovedafsnit om både hjerne, omverden og krop.

Det er umuligt at beskrive en så vidtspændende bog bare tilnærmelsesvis dækkende i en anmeldelse, så jeg kan kun anbefale, at man får fingre i den og går i gang med læsningen. Jeg havde usædvanlig meget gang i den gule tekstmarker, fordi der var så mange gode formuleringer, hvor jeg tænkte: »Ja, det er lige sådan, det er«. Her er et par af mine overstregninger.

Individets konkrete handlinger er med til at forme hele dets mentale udvikling (s.10).

Dette syn på læring fjerner også myten om, at man ikke behøver at lære så meget i dag, fordi man bare kan søge viden på internettet. Men man kan ikke hælde vand i en spand, der er hul i. Uvidenhed kan ikke tage imod ny viden (s. 58).

Hvilke ingredienser er der i sprogets gryderet? Der er overraskende mange, og her er de vigtigste: kognition, krop, selv, bevidsthed, sociale relationer, samfund og kultur (s. 84).

Kunsten er at kunne foretage et valg, der også lægger begrænsninger på en selv. Vil man virkelig noget, er det vigtigt at tage skyklapper på, så man ikke konstant oplever en frihed til at gøre alt muligt andet (s.107).

Læring med kroppen forrest er et billede på at gribe verden før vi kan begribe den (s. 159).

Vi ser altså ikke bare verden gennem øjnene. Vor følelsesmæssige tilstand påvirker måden, vi ser verden på (s.188).

Hjernens vigtigste formål er at skabe mening. (s.245)

Menneskets identitet er en fortælling. Teorien om det narrative selv har vist, at vi danner vor identitet ved at kæde livserfaringer sammen til en fortælling, som giver os en følelse af enhed og formål i livet (s. 245).

Forståelse opstår først på et kropsligt før-reflekteret plan. Megen forståelse kommer ikke videre, men en mindre del kommer til syne på et bevidst, reflekteret plan (s.265).

Man kalder kun toppræstationer for finkultur, når man er ufølsom overfor den ærefrygt, der kan overvælde en, når man ydmygt må erkende, at der er noget, der er større end en selv (s.271).

Hvis man afslutningsvis spørger, hvilke gode råd bogen kan give til os, der arbejder med undervisning i en kirkelige sammenhæng, har jeg følgende hurtige bud:

- Brug æstetiske læreprocesser meget. Lad børnene arbejde med kunst, musik, film osv.
- Kom ud af konfirmandlokalet og brug kirken, kirkegården, naturen, varmestuen og andre steder, hvor kristendommens indhold og spørgsmål kan trækkes frem.
- Lad eleverne bruge kroppen. Ritualer, dramatiseringer, vandringer m.m.
- Arbejd først og fremmest med relationerne. Stemningen i rummet huskes længe efter undervisningsstoffet er glemt.

Anmeldelse

Ordet til dem uden ord

Lars Nymark Heilesen

Eksistensen 2020

Anmeldt af Anita Obeling Kring, kirke- og kulturmedarbejder ved Solrød Kirker

»Ordet til dem uden ord« er en teologisk argumentation for formidling af kristendom i flere sprog end det talte.

Bogen er en på mange måder nødvendig udforskning af, hvor og hvordan der kan være plads til mennesker med radikal udviklingshæmning i den danske folkekirke. Bogen dykker ned i filosofi, teologi og nyere forskning for at argumentere grundigt og velovervejet. Det gør det til en tekstmættet bog, der nogle steder er krævende at læse.

Det er dog min erfaring, at jeg efterfølgende

er vendt tilbage til den flere gange efter sætninger og argumenter, der vækkede eftertanke og refleksion, og som taler til mig i mange af de situationer, mit arbejde bringer mig i.

Lars Nymark Heilesen har noget på hjerte, og han forsøger med denne bog at dele det med os andre.

I en kirke, der i høj grad er båret af ord, slår Heilesen på tromme for, at vi udvider vores forståelse af ord og sprog. At et menneske ikke har sprog, som vi opfatter det, betyder ikke, at det menneske er sprogløs.

Ikke mindst kropssproget optræder i konfirurationsforberedelsen med konfirmander med radikal udviklingshæmning som konstitutivt for relationsnærværet.

Heilesen fremhæver gentagne gange, hvordan

vores teologiske grundforståelse af mennesket som skabt i Guds billede og sat i relation til Gud og hinanden nødvendigvis må have konsekvenser for den måde, vi er kirke på.

Det er en bog at blive inspireret af, men den læses måske bedst i små bider.

Kirken Underviser

Ansvarshavende redaktør: Hanne Høgild
Redaktører af dette nummer: Anita Obeling
Kring, Majbrit Daugaard og Hanne Høgild

Redaktion:

Ida Bugge
Majbrit Daugaard
Nadia Hoxer Dyhrberg-Krantz
René Høeg
Preben Medom Hansen
Anita Obeling Kring
Per Vibskov Nielsen
Majbrit Billesø Rasmussen
Sidsel Leth Svensson
Jonas Dean Weisenberg
Hanne Høgild
Finn Andsbjerg Larsen

Udgiver: Konfirmandcenter/Folkekirken Uddannelses- og Videnscenter

Artikler og synspunkter er alene udtryk for forfatterens egne holdninger

Hjemmeside: www.Kirken-underviser.dk

ISSN:2245-5210

Grafisk formgivning og opsætning:
Pedersen & Pedersen

Terminer: Bladet udgives fire gange om året

Kontakt:
Konfirmandcenter
Stenbakken 30
8850 Bjerringbro
post@konfirmandcenter.dk